№ 65 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏԻ 29 — 1909 — ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏԻ 29 № 65

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ԹԱՏՐՈՆ „ՌՕՅԱԼ ՎԻՕ"

TRADE MARK

ԵՂԲ. ՆԻԿԻՏԻՆՆԵՐԻ ՑԻՐԿՈՒՄ
ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ
Երեկոյեան ժամը 8½-ին

ՍԵԶՕՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ
Մարտի 30-ին, 31-ին, ապր. 1-ին, 2-ին, 3-ին, 4-ին, 5-ին 1909 թ.
Տօնական ՄԵԾ ներկայացումներ
ՑԵՐԵԿՆԵՐԸ
Սկիզբը ցեր. 2½ ժամին.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Սկիզբը երեկ. 8½ ժամին.

ԱՌԱՋԻՆ ՍԵՐԻԱ
Երեք բաժանմունքով
Ներկայացումները շարունակվում են մօտ 3 ժամ: Կիրակի և տօն օրերը՝ ցերեկվայ 2½ ժամին
ՄԵԾ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ,
որոնց ժամանակ ամեն մի հասակաւոր կարող է իր հետ ձրիաբար բերել մինչև 10 տարիքը ունեցող մի երեխայ:

ՍԵՓԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲ
«ՌՕՅԱԼ ՎԻՕՆ» մեծ աջողութեամբ ներկայացումներ է տուել Պետերբուրգի Մարսօվեան դաշտում:
«ՌՕՅԱԼ ՎԻՕՆ» իր տեսակի մէջ միակ ձեռնարկութիւնն է Եւրոպայում:
Կասսան մարտի 29-ից սկսած բաց է առաւօտեան ժամը 11-ից մինչեւ ներկայացման վերջը:

ՏԵՂԵՐԻ ԳՆԵՐԸ

Լօժաներ՝ 4 աթոռով	5 ր. 40 կ.
I կարգ	1 ր. 50 կ.
II »	1 ր. 20 կ.
III »	1 ր. —
IV »	85 կ.
V »	75 կ.
VI »	50 կ.
VII »	50 կ.
Տեղերը մանէժում՝ 1, 2, 3, 4, 5, 6-րդ կարգեր	1 ր. —
Տեղերը մանէժում՝ 7, 8, 9, 10, 11, 12-րդ կարգեր	50 կ.
Գալլերէա	50 կ.

257. 2—1

«ՄՇԱԿԻ» ներկայ համարի հետ ուղարկվում է իբրեւ յաւելուած, Թիֆլիսի մեր բոլոր բաժանորդներին, նոյնպէս եւ Անդրկովկասի եւ Անդրկասպեան երկրի մի քանի տեղերի բաժանորդներին «Ր Օ Ս Ս Ի Ա» Ապահովագր. Ընկ. յայտարարութիւնը:

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԷԺԱՆ
ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ
ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Մետաքսէ բլուզկաներ	Տղամարդկանց սպիտակեղէն	Կանանց եւ երեխ. սպիտակեղէն
60% զեղչով	50% զեղչով	40% զեղչով

ԵՂԲ.
Ա. ԵՒ ԵՍ. ԱԼԹՎԱՆԳԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա
Ծախվում է խանութի սարք ու կարգը և խանութը տրվում է վարձով:
128. 0—6

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ!

ТАБАЧНАЯ ФАБРИКА Н. И. БОЗАРДЖІАНЦА 1838
Заявлено отдѣлу промышленности

Ի նկատի ունենալով, որ մինչև այժմ շատ սպառողներ սպառում են իրանց աւելի վատ ապրանքները միասեռ նորին ու մարկան, ռունակում են կեղծել մեր էտիկէտները, ռանքը, գործադրելով արկղիկների և կափոխանակ րուրերէն յայտնի

ԲԱՐՁՐ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ՍԻՄՊԱՏԻԱ 10 ՀԱՏԸ 5 ԿՈՊ.
№ 8 10 ՀԱՏԸ 5 ԿՈՊ.
Ինչպէս նաև մեր ֆիրմայի ուրիշ գլանակներ, մեր պ. պ. գնողներին խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել ՖՈՐՄԱՐԱՆԱՅԻՆ ՄԱՐԿԱՅԻՆ և ազգանունին
Ն. Ի. ԲՈԶԱՐՋԵԱՆՑ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
(Հ. Կ.) 23 10—2

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ
ժողովրդական տուն
Ժողովրդական ներկայացումների կազմակերպ.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ
Հինգշաբթի, ապրիլի 2-ին, կը ներկայացվի
Վերաքննիչ
կոմ. 5 գործ., հեղինակութիւն ԳՕԳՕԼԻ
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:
Տեղերի գները 50 կ. մինչև 5 կ.
Տոմսակները վաճառվում են թատրոնի կասսայում:

Զուբալօվի ժողովրդական տանը
ԲԱՑՎԱԾ Է
Կովկասեան Նկարիչների Փոխադարձ Օգնութեան Ընկերութեան
Պատկերների
Ցուցահանդէս
Բաց է ամեն օր առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 6-ը:
Մուտքը 20 կոպ.

Երկուշաբթի, մարտի 30-ին,
Արտիստական Ընկերութեան դահլիճում
Յօգուտ
Թիֆլիսի Ժողովրդական Համալսարանի
Տեղի կունենայ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ձոխ բովանդակութեամբ
Պարեր կը նուագէ լարանուագ երաժշտախումբը
Պարահանդէսի սկիզբը երեկ. ժամը 10-ին:
Տոմսակների գինը 2 ր. 20 կ.:
ա. 260. 1—1

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
ԵՐԿՈՒ ՔԱՐԱՇԷՆ ԵՐԵՔ-ՅԱՐԿԱՆԻ ՏՈՒՆ
Մուխրանսկայա փող. № 23 և № 25, Կուր գետի ափին, նոր կառուցվող Մուխրանեան կամուրջի մօտ: Կոմմիսիօններների ծառայութիւնը Թոյլատրվում է: Տեղեկութիւնները տնային Գրասենեակում:
(չ.կ.հ.) (ա.) 248. 3—3

ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

Զատիկ է, գարուն է:

Զատկի հետ կապված յարութեան և յաղթանակի գաղափարը, գարնան հետ զուգորդված վերածնութեան և նորոգութեան ոգին ամեն տարի այս օրերում մարդկութեանը ներշնչում են Թարմութիւն, յոյս և վստահութիւն դէպի իր ապագան:

Այն ծանր խաչը, որ կրում է ապրող մարդկութիւնը՝ իր մշտական մաքառման մէջ կաշկանդող և մահացող տարրերի դէմ, թեթեւանում է և դառնում է տանելի ապագայ յաղթանակի յոյսով: Գաղափարական Խաչակրի դէմքը և Գաղափարի յարութեան հմայքը մեղմացնում են ծանր զրկանքների սրութիւնը, մոռացնել են տալիս շատ վշտեր ու մորմոքներ և ամրացնում են բազուկները անվհատ գործունէութեան համար մարդկութեան օգտին:

Կեանքը պէտք է վերածնվի՝ նորոգվի և Թարմանայ այն փրկարար գաղափարներով, որոնք դարեր շարունակ կանգնած են իբրև ղեկավար հեռանկարներ և կոչում են մարդկանց դէպի մաքրութիւն, ազնւութիւն, արդարութիւն:

Մեր առաջ կանգնած են ժողովրդական մասսաներ, որոնք կարօտ են վերանորոգչական գործունէութեան, որոնք սպասում են լոյսի խորաթափանց ճաճանչներին, որպէս զի դուրս գան այն դարաւոր մղձաւանջից, որ ճնշել է նրանց գիտակցութիւնը և խեղդել նրանց ինքնագործական կորովը:

Մեծ ու ընդարձակ է գործունէութեան ասպարէզը: Եւ հազարաւոր գործողների անսպառ պահանջ կայ ժողովրդի խաւերում:

Իսկ վարդերով չէ միայն այդ ասպարէզը փռված. այնտեղ կան աւելի մեծ Թւով նաև փշեր և տատասկներ: Եւ գործողների համար գրկաբաց ընդունելութիւններ չեն պատրաստված ամեն տեղ, այլ ընդհակառակը շատ-շատ տեղերում արգելքներ և դժուարութիւններ են կանգնեցված այդ գործողների համար:

Բայց ոչ այդ փշերը և ոչ այդ խոչընդոտները չը պէտք է վախեցնեն այն գործողներին, որոնք հաւատում են յարութեան և վերածնութեան գաղափարներին և նրանց զօրաւոր յաղթանակներին:

Ա. Քալանթար

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

Եւրոպական քաղաքական աշխարհը խաղաղութեան շրջանումն է:

Երկար կը տևէ այդ շրջանը թէ ոչ—այդ անյայտ է. բայց ներկան խաղաղ է և պատերազմական տրամադրութիւնը յետ է մղված ասպարէզից:

Սերբիան, որ վերցրել էր իր վրա բողոքողի դեր աւստրիական նուաճումների դէմ, յետ քաշվեց իր պահանջներից և հաշտվեց իրերի նոր վիճակի հետ: Սերբիան զգաց ու համոզվեց, որ ներկայ րօպէն նպաստաւոր չէ պայքարի համար և որ ինքը՝ առանց զինակիցների դաշտ ելնելով միայն զոհ կը դառնայ իր համարձակ և խրոխտ քայլերին:

Աւստրիան, անշուշտ, կանէ իր կողմից զանազան զիջումներ Սերբիայի համար առևտրական ասպարէզում և կաշխատէ մոռացնել տալ անցած անախորժութիւնները: Եւ ժամանակաւոր կերպով կը խաղաղվեն մտքերը և կը մարեն յուզմունքները:

Բայց աւստրիական քաղաքականութեան այդ աջողութիւնը, որը միևնոյն ժամանակ գերմանական քաղաքականութեան աջողութիւնն է, մի խուլ երկիւղ է ազդում, թէ մի գուցէ այդ երկու պետութիւնները, օգտվելով իրանց ներկայ ոյժից ու հեղինակութիւնից, ցանկանան նոր առաջխաղացութիւններ անել քաղաքական աշխարհում և նորից սուեղծեն առիթ այնպիսի տրամադրութիւնների համար, որոնց մէջ ընկաւ սլաւօնական աշխարհը Բօսնիայի միացման առիթով:

Խաղաղութեան պահպանութեան համար, սակայն, աշխատում է քաղաքական գործողների մեծագոյն մասը՝ թէ դրական նկատումներով, տեսնելով նրա մէջ ազգերի առաջադիմութեան գրաւականը, և թէ բացասական, երկիւղ կրելով այն աղէտներից, որոնք կարող են վրա հասնել, հանդէս բերելով ճակատագրական անակնկալներ:

Խաղաղութիւնը պահպանված է. բայց միևնոյն ժամանակ զինւորական ծախքերի նախահաշիւները եւրոպական ելևմուտքում չեն կրճատված: Քաղաքագէտները ասում են, որ զինւորական պատրաստութիւններն էլ խաղաղութեան պահպանութեան համար է:

Ա. Ք.

PAX.

✦ Դէպի խաղաղութիւն.—Ահա այն դրամատիկական կօմէդիան, որ այս տարվայ փետրվարի 4-ին Մօլիէրի Թատրոնը Պարիզում ներկայացրեց: Նա քաղված է Թէօդօր Կահուի (Cahu) երկու յայտնի ռօմաններից, Մոռացումն և Դէպի խաղաղութիւն, վէպեր, որոնք մեծ աջողութիւն ունեցան և ուղղվեցին Եւրոպայի բոլոր վեհապետներին. Նա արծարծում է լայն և վեհ մարդասիրութեան գաղափարը: Դա մտածմունքներով, իդէալներով և զգացումներով բեղմնաւոր մի գործ է: Հանդիսականներից շատերը լացում էին ներկայացման ժամանակ, բայց և շատ հոգիներ քաղում էին նրանից ապագայի յոյսեր:

✦ Փետրվար ամսում Անտուանի Թատրոնում, Պարիզում, դրվեց և գերմանական յայտնի Պատերազմ դրամայի Թարգմանութիւնը: Այդ պիէսի մէջ հանդէս են բերված ճակատամարտերի գործած վայրագութիւնները:

✦ Քրիստոնէական եկեղեցին, որ ամենից շատ պէտք է ջատագով հանդիսանար խաղաղութեանը և դատապարտէր պատերազմը, մինչև այժմ չը կատարեց իր այդ վեհ կոչումը: Նոր-նոր նա սկսել է արթնանալ և գործել այդ ուղղութեամբ: Բապտիստների համաշխարհային դաշնակցութիւնը քուէարկել է իր վերջին կօնգրէսում, որ կայացաւ Բերլինում, հետևեալ որոշումը.

«Այս կօնգրէսը, որ ներկայացնում է Եւրոպայի բապտիստ եկեղեցու 600,000 անդամներ, արտայայտում է իր երախտագիտութիւնը առ Աստուած այն ուրախալի հեռանկարների առիթով, որոնք բացվում են համաշխարհային խաղաղութեան առաջ:

«1) Նա ընդունում է, որ ամբողջ աշխարհի ազգերը միշտ աւելի համոզված են, որ միջազգային խաղաղութիւնը ընդհանուր բարեկեցութեան և վաճառականութեան բարգաւաճման առաջին պայմանն է:

«2) Նա ուրախանում է, որ քրիստոնէական համայնքը ընդունում է բապտիստների քարոզած սկզբունքը, թէ պատերազմը հակառակ է Քրիստոսի կամքին և համաձայն չէ քրիստոնէութեան ոգուն և բնաւորութեանը:

«3) Նա ուրախութեամբ ընդունում է պետութիւնների գլխաւորների և իշխանների գործունէութիւնը յօգուտ միջազգային խաղաղութեան:

«Կօնգրէսը Թախանձագին խնդրում է եկեղեցիներին աղօթել խաղաղութեան համար, զսպել ամեն ինչ, որ կարող է ծագեց-

նել վէճեր ազգերի միջև և քաշալերել ամեն կերպով եղբայրսիրութեան և սիրոյ ոգին»։

Հ. Ա.

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պոլիս, 25 մարտի

Անցեալ գիշեր Ոսկեղջիւրի կամուրջի վրա սպանեցին լիբերալ «Սերբէստի» լրագրի գլխաւոր խմբագիր Հասան-Ֆէհմիին, որ եռանդով յարձակւում էր երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտի վրա։ Միևնոյն ժամանակ վիրաւորեցին «Սերբէստիի» աշխատակից Շաքիր-բէյին, որ Հասանի հետ վերադառնում էր խմբագրութիւնից։ Վիրաւորված Շաքիր-բէյը յայտնեց, որ մարդասպանը մի հոգի էր, կրակեց երեք անգամ ատրճանակից, հագած էր պաշտօնեայի զգեստ փայլուն կոճակներով։ Քաղաքը գրգռված է յիշեալ սպանութիւնից։ Հասարակական կարծիքը սպանութիւնը քաղաքական է համարում և վերագրում է երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէին։ Ամբոխը, առաջնորդվելով ահրարներից, ցոյց սարքեց Բ. Դրան և պարլամենտի առաջ, պահանջելով պատժել մարդասպաններին։

Պալատը քննում է շրջմոլիկների օրէնքը։ Ընդմիջումից յետոյ հայ Զոհրապը ահրարների անունից առաջարկում է հարցապնդում ուղղել մեծ վէզիրին Հասանի մարդասպաններին երևան հանելու համար ձեռք առնված միջոցների մասին, պատճառաբանելով հարցանդումը կոմիտէտի վրա բարդված մեղադրանքներով։ Կրակոտ և բուռն վիճաբանութիւններից յետոյ, երիտասարդ-թիւրքերը համաձայնում են, որ հարցապնդում լինի։ Ապա հարցապընդումը ընդունվում է միաձայն։ Պալատը դիմում է հերթական գործերին։

—

Կ. Պոլիս, 26 մարտի

Երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտին դիմադիր բոլոր լրագիրներն այսօր լոյս տեսան սև շրջանակներով։

Սպանված ժուրնալիստի թաղումը գրաւել էր երիտասարդների, հոգևորականութեան և ուսանողների ահագին բազմութիւն։ Սգահանդիսին պատահմամբ հանդիպեց մեծ վէզիրը։ Ամբոխը շրջապատեց նրա կառքը սաստկութեան աղաղակներով և ձիերը արձակելու սպառնալիքներով։ Սկսված անկարգութեանը վերջ դրին պատահմամբ անցնող պատգամաւորները։ Մինչև հեծելազօրի գալը, ամբոխը ցրվել էր արդէն։

«Իկդամի» խմբագիր Ալի-Քէմալը մի բաց նամակով յանուն արդարադատութեան մինիստրի խնդրում է պաշտպանել իր կեանքը, որին սպառնում է երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտի մահվան դատավճիռը։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 25 մարտի

Պատգամաւորների պալատը դռնփակ նիստում ընդունեց աւստրօ-թիւրքական համաձայնութեան արձանագրութիւնը Բոսնիայի և Հերցեգովինայի վերաբերութեամբ։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Касп.» լրագիրը հետևեալ հեռագիրն է ստացել Թէհրանի իր թղթակցից.

Իր վրանում Թաւրիզի դէմ գործող շահի զօրքերի հրամանատար Էյն-ուդ-Դովլէն սպանված է ռումբի պայթիւնից։ Վրանում ռումբ դնող զինուորը հրացանազարկ է արված։ Լուրերին նայելով նա ուղարկված է եղել նացիօնալիստների կողմից։

—

Լօնդօն, 26 մարտի

Րէյտերին հեռագրում են Թաւրիզից.

Մարտի 22-ին Էյն-ուդ-Դովլէն երեք ժամվայ չափ անկարգ ռմբակոծեց քաղաքը ծանր թնդանօթներից։ Ռմբակոծութիւնը լուրջ վնասներ չը հասցրեց։

Ուրմիայում նացիօնալիստները ձեռք են ձգել զինանոցը եօթ թնդանօթներով։ (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 26 մարտի

Րէյտերին հաղորդում են Թէհրանից.

Մարտի 24-ին Սպահանից ստացված հեռագրի համաձայն, Սամսամ-ուս-Սալթանէն յայտնում է, որ մտադիր է շարժվել Թէհրանի վրա իր եղբայր Սէրտար-Ըսսատի գալուց յետոյ, որ, ինչպէս կարծում են, իր հետ բերելու է հեծելազօրի մեծ խումբ և ռազմամթերքներ։ (Հ. Գ.)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՄԵՍՍԻՆԱՅՈՒՄ

Մեսսինա, 26 մարտի

Երէկ երեկոյեան ժամը 9 և 45 րոպէին զգացվեց ուժեղ ստորերկրեայ հարուած, որին հետևեցին ահեղաձայն որոտներ։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՆՔ ՉԷԻՆՔ ՍԽԱԼՎՈՒՄ

Եկաւ և Զատիկը և տակաւին Իզմիրլեան կաթողիկոսի ընտրութեան կայսերական վաւերացման Ուկազը չը հրատարակվեց։

Երբ ամիսներ առաջ մենք մի քիչ յանդիմանութիւն կարդացինք Կ. Պոլսի հայ մամուլին և ազգային մարմիններին, որ նրանք շատ շտապեցին հրատարակել կաթողիկոսական ընտրութեան վաւերացման լուրը, որ պէտք էր սպասել Էջմիածնից պաշտօնական տեղեկութեան և ապա հռչակել Իզմիրլեանին կաթողիկոս ամենայն հայոց, մենք յայտնեցինք և այն միտքը, թէ ամենևին չը կասկածելով, որ կայսերական վաւերացումը տեղի կունենայ, մենք կարծում ենք այնու ամենայնիւ, թէ հազիւ Զատկին կը հրատարակվի այդ վաւերացումը և Իզմիրլեան սրբազան մայիսից առաջ Էջմիածին գալ չէ կարող։ Դէպքերը հաստատեցին մեր ասածը։

Մեր ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն, կայսերական Ուկազը սպասվում է այս օրերս, ուրեմն Իզմիրլեանի Էջմիածին ժամանումը հազիւ թէ տեղի ունենայ յունիսին։

Անտարակոյս, այդ յապաղումը ահագին վնասներ է պատճառում հայոց եկեղեցուն, որովհետև Էջմիածինը ներկայումս գտնվում է կազմալուծման և քայքայման այնպիսի տխուր վիճակի մէջ, որ օր առաջ պէտք է վերջ դնել այդ վիճակին։

Ներկայ վարչութիւնը, խաղալիք մի քանի խնտրիգան վարդապետների ձեռքում, չը կարողացաւ կառավարել վանքը և եկեղեցին, ինչպէս այնքան մեծ պատւով և հմտութեամբ կառավարեց մի ժամանակ Երեմիա եպիսկոպոսը։

Հ. Ա.

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ երկու հազար տարի է անցել այն օրից, երբ ծնվեց Նա, որի համար Յովհաննէս Մկրտիչը ասում էր. «Ես արժանի չեմ Նրա կօշիկների թելերը արձակելու»։ Այդ օրից մարդուս կեանքը չափազանց շատ փոփոխութիւնների ենթարկվեց։ Տեխնիկական առաջադիմութիւնը մարդուս կենցաղավարութիւնը փոխեց, մէկի յարաբերութիւնը միւսի հետ այնպէս բարդացաւ, որ թւում է, թէ ոչ մի նմանողութիւն չը կայ անցեալի հետ։ Եթէ մենք ուշադրութեամբ նայենք մեր ներկային, անպայման կընդունենք, որ անցեալի հետ մենք ընդհանուր շատ և շատ բան ունենք։

Տասն և իննը դար առաջ, ինչպէս և այժմ, մարդկութիւնը բաժանվում էր երկու հակառակ բանակների, ազատների ու ճորտերի։ Մի կողմը մենք տեսնում ենք իշխանութիւն, կեանքի ամեն փառահեղութիւն, ամեն տեսակ բաւականութիւն, լաւ ապրելու հնարաւորութիւն, առանց աշխատելու, իսկ միւս կողմը՝ յաւիտենական ճորտական աշխատանք, մարդու ամենատարրական իրաւունքների բացակայութիւն և սրա կատարեալ հետևանք՝ մի տեսակ անասնական կեանք, ճորտին յատուկ ամեն տեսակ խայտառակութիւն և վերջապէս հոգևոր կեանքի լիակատար բացակայութիւն։ Թւում է, թէ չը կայ միջոց, որը կարողանար ստիպել ազատներին կեանքի քաղցրութիւնները բաժանել ստրուկների հետ, իսկ վերջիններիս բարձրացնել այն աստիճան, որ նրանք կարողանան հասկանալ իրանց մարդկային արժանաւորութիւնները և ապրել առաւել եւս հոգևոր կեանքով։

Եւ ահա կեանքի այս խաւար ժամանակ, երբ ոչ մի յոյս չը կար մարդկային դասակարգերի լաւ, ընկերական յարաբերութեանց, լսվում է Մեծ Ուսուցչի զօրեղ ձայնը՝ «Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և ես հանգուցից զձեզ», «Սիրեցէք զթշնամիս ձեր, բարի արարէք ատելեաց ձերոց»։ Նրա ամբողջ վարդապետութիւնը սկզբից մինչև վերջը շնչում էր միայն մի խօսքով,—սէր, սէր և սէր։

Սէրը ընդունվում էր իբրև միջոց մարդկանց բարելաւելու. Նրա վրա մեծամեծ յոյսեր էին դնում. Նա պէտք է մեղաւոր աշխարհը երկնային արքայութիւն դարձնէր, որտեղ բոլոր մարդիկ պէտք է ապրէին իբրև Աստուծոյ հրեշտակներ։ Նրանց մէջ չը պէտք է լինէր երկպառակութիւն, ատելութիւն, եղբայրը եղբօր վրա ձեռք չը պէտք է բարձրացնէր և, որ ամենագլխաւորն է, մարդիկ չը պէտք է բաժանվէին ազատների ու ճորտերի։ Բայց խօսքը, որքան նա մեծահնչիւն ու զօրեղ լինէր, անկարող էր հալել բռնութեան, ճորտութեան շղթաները և նրանցով շղթայվածներին ազատել։

Այս աշխարհի ուժեղները՝ այդ ամենաբարձր սկզբունքները և վարդապետութիւնները շատ շուտով յարմարեցրին իրանց առևտրական շահերին և յանուն այդ մեծ խօսքերի սկսեցին առաւել ևս դարբնել աւելի ծանր շղթաներ։

Անցան շատ դարեր։ Անցեալի նման այսօր էլ մարդկութիւնը բաժանվում է երկու մասի, դարձեալ նոյն հակապատկեր շահերով։ Ճիշդ է, արտաքին կերպով նրանց յարաբերութիւնը փոխվել է, բայց իրականութեամբ նա դարձեալ նոյնն է մնում։ Մի քանիսի համար պատրաստ են կեանքի ամեն վայելքները, իսկ միւսների համար ժառանգութիւն են մնացել ծանր աշխատանքն ու զրկողութիւնը։

Այժմ ճորտերի մէջ ծագել է և հետզհետէ մարմնանում է այն գաղափարը, որ եթէ նրանք միանան, կարող կը լինեն վերջապէս մի գեղեցիկ օր՝ դարերով ամրացած շղթաները կոտրել։

Միայն հաւատը, որ կը գայ վերջապէս այդ գեղեցիկ, բայց և այնպէս հեռաւոր օրը, կարթնացնէ, կամրացնէ յաւիտենական տանջվածներին, տանելու ներկայիս բոլոր ծանրութիւնները, և ոյժ կը տայ մեծ ապագայի համար։

Ս. Քհ. Տէր-Յովհաննիսեան

Ստաւրօպօլ

Գ Ա Ր Ն Ա Ն   Խ Ո Հ Ե Ր

Իւրաքանչիւր տարի գալիս է գարունը։ Հալվում են ձիւները և վազում առուակները կարկաչելով, ծաղիկները ծաղկում են, ծառերն ու խոտերը կանաչում։ Բուրում է ամենուրեք գարնան թարմ անուշահոտութիւնը։ Մի խօսքով՝ մեռած բնութիւնը նորից կենդանանում է։

Իսկ մարդը, բնութեան այդ չքնաղ արարածը և երկրագնդի թագաւորը...

Ըստ երևոյթին նա էլ է կենդանանում և դառնում կենսուրախ՝ զարթնող բնութեան պէս։ Արիւնը խաղում է երակներում, մտքերը պարզվում են և զգացմունքներն ազնւանում։ Եռանդն ու աւիւնը յորդանում են, և նա դառնում է կենսաթրթիռ՝ գարնան նոր բացվող ծաղիկների նման։

Սակայն, սոսկալի ինքնախաբէութիւն... Նրա կենդանանալը մի քայլ է միայն դէպի գերեզման, մօտենալը՝ ծերութեան և նախերգանքը՝ մահվան. դա անմիտ խաղն է անմեռ բնութեան, չար կատակը յաւիտենականութեան։

Եւ չի անցնի ամենաշատը մի դար, որ երկրագնդի ներկայ ամբողջ մարդկութիւնը գերեզման կիջնի, հին սերունդը կանյայտանայ, նրան նորը կը փոխարինի։

Ուրեմն ինչ եղաւ մարդը, բնութեան այդ թագաւորը։ Նա լուծվեց բնութեան մէջ, նրա մասնիկներում, գնաց կեանք տալու նորանոր օրգանական մարմինների։ Եւ մի՞թէ մահկանացու մարդը կարող է պարտական մնալ ամենազօր և յաւէտ անմեռ բնութեանը, չէ՞ որ խլածը վերադարձնում է նրան։

Բայց ո՞ւր կորան նրա կրքերը ովկիան, որոնցով աշխարհը դարձրել էր սպանդարան, նրա հարստանալու անյագ տենչը կամ դիզած ոսկիներն ու միլիօնները։ Կարծես բնութիւնը ծաղրում է նրան ասելով. «Մարդ, դու գնա, աշխարհի բանը աշխարհին կը մնայ»։

Իսկ մարդը պատասխանում է. «Աւա՜ղ փառացս անցաւորի»։

Խ. Բաբայեան

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՀԱՄԱՐ

Տնայնագործական համագումարին մասնակցելու համար Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը ընտրել է ներկայացուցիչներ տիկին Հ. Առուստամեանին և պ. Ս. Մելքումեանին։

Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան խորհուրդը նոյն նպատակով ընտրել է պ. պ. Փիրալեանին և Ի. Քութաթելաձէին։

Գաւառական շրջաններից առ այժմ յայտնի են հետևեալ ներկայացուցիչները՝ Մեծ-Ղարաքիլիսայի տնայնագործական արհեստանոցի կողմից օր. Հ. Յովհաննիսեան, Ախալցխայի Ծուրղութի գիւղից Օ. և Յ. Գենջեաններ, Փամբակի Պարնի գիւղի արհեստանոցից Ա. Բայադեան։

Համագումարի բացումը տեղի կունենայ ուրբաթ, ապրիլի 3-ին, առաւօտեան 11 ժամին Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Երկուշաբթի, մարտի 30-ին, Արտիստական Ընկերութեան դահլիճներում կայանալու է յօգուտ Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան մի պարահանդէս ճոխ և հետաքրքրական ծրագրով։

Ժողովրդական համալսարանը մի հիմնարկութիւն է վերին աստիճանի համակրելի, որովհետև նա կոչված է լոյս և գիտութիւն տարածելու ժողովրդի խաւար, ադէտ մասսաների մէջ։ Դժբաղդաբար, նրա նիւթական միջոցները շատ սուղ են, որովհետև եկամուտ ոչ մի ազատ աղբիւր չունի։ Ինտելիգենտ և ունևոր հասարակութեան պարտականութիւնն է ամեն կերպ նպաստել այդ օգտակար հասարակական կուլտուրական հիմնարկութեան բարգաւաճմանը՝ այցելելով

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՍԷՐ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

(Զատկի առիթով)

—

Երբ տիեզերքի համայն մարդկութիւն
Խոր նշխի մէջ էր անհուն խաւարում,
Բոցավառ լոյսով ինչպէս յայտնութիւն
Երևաց Փրկիչը սիրոյ ջահն ձեռքում։
Երեսուն տարի սիրոյ քարոզով
Նա հեռու վանեց չարն ու խաւարը,
Գաղափարական իր անձի գնով
Յաղթող հռչակեց ճշմարտութիւնը։
Ինչպէս անթափանց գիշերին յաջորդ
Լուսաւոր ցերեկն է տալիս ջերմութիւն,
Այնպէս նա յարեաւ Երկնային Հօր մօտ
«Սէր-ճշմարտութիւն» թողնելով երկրում։
Սակայն Յարութեան աւանդը մոռացած
Մարդիկ ընկել են նախկին մեղքի մէջ,
«Սէր-ճշմարտութիւն» պատգամը թողած
Արեան կրակը պահում են անշէջ...
Ո՜հ, ինչպէս կուզեմ՝ գէթ այսօրվանից,
Համակված ոգով Փրկչի Յարութեան,
Մարդիկ մաքրվեն իրանց հին մեղքից,
Գործելով փարված լոյս-ճշմարտութեան։
Բաղձանքիս հասած միայն տեսնելով
Մարդկային մտքի հոգու յարութիւն,
Ես հանգիստ խղճով, բուռն բերկրանքով
Կողջունեմ նաև Փրկչի Յարութիւն...

Ե.

Թիֆլիս

ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ

(Զատկական պատմուածք)

ՇԱՀԻԱՐԻ

—

Լևոն Մեծատունեանի այտերի վրայով գլորվեցին աղի արտասուքի կաթիլներ։

— Մի տարի առաջ... այո, ուղիղ մի տարի առաջ ես դեռ աշխարհիս ամենաերջանիկ մարդն էի. ես ինձ ուժեղ, հզօր, բաղդաւոր և աննկուն էի զգում. ես սիրում էի, համարում էի ինձ սիրված ամենագեղանի կնոջից. ես բաղդաւոր ամուսին և հայր էի. ես ապագայի համար ծրագիրներ էի յղանում, շողշողուն ամրոցներ էի կառուցանում, ընտանեկան երջանկութեան, հայրական և մայրական սիրոյ մի ամբողջ տաճարի մակարդակն էի պատրաստում։ Իսկ այսօր... այսօր, ես ինձ ոչնչութիւն եմ զգում, ես խորտակված եմ, ջարդված, փշրված, անպատւված, անարգված, վիրաւորված իմ ամենանուիրական զգացմունքներիս մէջ, միակ զաւակս, որ համբուրում էի մեր սիրոյ դրաւականը, որի մէջ էի տեսնում մի ամբողջ ապագայ աշխարհ, որի համար էի պատրաստում դաճարը, այսօր հեծում, տառապում է հիւանդութեան, սոսկալի թախիծի ճիրանների մէջ. սիրտս կտոր-կտոր է լինում, աչքերս գալարվում են, երբ նա իր մանկական ձայնով կանչում է. «մայրիկ, մայրիկ, որտեղ ես. հայրիկ, ո՞ւր է մայրիկը, ինչո՞ւ մայրիկը չէ գալիս»։ Ո՜հ, եթէ չը լինէր այդ երեխան, ես վաղուց վերջ դրած կը լինէի իմ կեանքին, որ այժմ միայն բեռ է ինձ համար և տանջանք։

Դառն մտածողութիւններ, սև, խաւար խոհեր, յուսահատութեան մորմոքներ լցրել էին նրա սիրտը և նա անհնարէն տանջվում էր, գալարվում էր հոգեկան խորին թախիծի մէջ, չը տեսնելով իր առաջ փրկութիւն, լոյսի ոչ մի նշոյլ։

Նստած մի բազկաթոռի վրա, գլուխը խոնարհած կրծքին, նա անձնատուր էր եղել նորից կսկծալի յիշողութիւններին, որոնցով տոգորվում էր ամեն օր և անձնատուր էր եղել այդ օր, Զատկից երկու օր առաջ, երբ բնութեան մէջ արդէն զգացվում էր գարնան բուրմունքը, երբ ձիւնի վերջին շերտերը հալվում էին և ուրախ ուրախ մեռնում, չքանում էին ջերմութեան և լոյսի համբոյրներից։

Բայց նրա հոգու մէջ տիրում էր անթափանցելի թանձր խաւար։

Դեռ մի տարի առաջ նա աշխարհի ամենաբաղդաւոր մարդն էր համարում իրան։

Նա մի վայելչադէմ, դեռ երիտասարդ, կրթված և հարուստ տղամարդ էր, ունէր բոլոր գրաւականները երջանիկ լինելու, կեանքի հրապոյրները վայելելու. ունէր հասարակութեան մէջ բարի համբաւ, վայելում էր համակրութիւն և սակայն, այսօր, նա մահը փրկութիւն էր համարում, նա մտածում էր մահի մէջ որոնել իր տանջանքներից փրկութիւն։

Դեռ մի տարի առաջ, այդ օրը, Զատկի նախօրեակին, նրա տան մէջ թագաւորում էր մեծ աշխուժութիւն, կենդանութիւն, իբարանցում։ Սենեակները մաքրվում էին, լուսամուտները, դռները լուացվում, զատկական պաքսիմատների, կարկանդակների պատրաստութիւն էր տեսնվում, կարմիր, դեղին ձու էին ներկում, որ այնքան զըւարճացնում էր փոքրիկ Աշոտին։ Դեռ մի տարի առաջ, այդ օրը, ընդհանուր ուրախութիւն և կենսունակութիւն էր տիրում տան մէջ. իսկ այսօր. այսօր, վհատութիւն, լքումն, թախիծ, վիշտ, մեռելութիւն և հիւանդութիւն ու մանկան աղիողորմ լաց։

— Ո՞ւր է մայրիկը, ինչո՞ւ չէ գալիս մայրիկը, Երբ է մայրիկը կարմիր ձու ներկելու։

Իսկ այդ մայրիկը, այդ հրեշտակի կերպարանքով անառակուհին, այդ բոլոր վշտի, դժբաղդութեան, լացի, վհատութեան և յուսահատութեան պատճառը չէ մտածում նոյն իսկ, թէ որպիսի աւերմունք, որպիսի չարիք է առաջացրել, որպիսի դժոխք ստեղծել, որպիսի ոճրագործութիւն կատարել, սպանելով իր միակ, դժբաղդ զաւակին, որ այնտեղ, միւս սենեակում, անկողնու մէջ հիւծվում, մաշվում է մօր, սիրող մօր, մայրական սիրոյ թախիծով։

Եւ զայրոյթի, կատաղութեան, ատելութեան մի բուռն պոռթկումն բարձրացաւ Լևոն Մեծատունեանի հոգու խորքից դէպի այդ հրեշտակադէմ անառակուհին։

— Անիծեալ օր, երբ ես հանդիպեցի քեզ, ծանօթացայ քեզ հետ,—շշնջաց նա։

Եւ նորից ընկղմվեց յուսահատութեան, կսկծի, վհատութեան վիհի մէջ։

Նա դեռ այսօր էլ չէ կարողանում հասկանալ, հաշիւ տալ իրան, թէ ինչպէս պատահեց այդ դժբաղդութիւնը և ինչու պատահեց, թէև մի ամբողջ տարի է անցել այդ չարաբաղդ օրից։

Վեց տարի առաջ, երբ նա ամբողջ քաղաքի մէջ ամենասիրված, ամենաշքեղ փեսացուն էր համարվում, երբ տասնեակ գեղանի օրիորդներ, հարուստ օժիտաւոր հարսնացուներ հետամուտ էին նրա ձեռքին, նա մի երեկոյթում հանդիպեց նրան, որին վիճակված էր իր կեանքի չար ասողը լինելու, իր կեանքը, ապագան խորտակելու։ Գեղեցիկ, հմայիչ, հրապուրիչ էր Հռիփսիմէն, նրա վճիտ, պայծառ աչքերը փայլում էին երանաւէտ խաղաղութեամբ և նրա կուսական դէմքը շողում էր անմեղութեամբ, մաքուր և անխարդախ սիրոյ գուրգուրանքով։ Այդ աչքերը, այդ երջանկաբոյր դէմքը գրաւեցին, կաշկանդեցին նրա հոգին, և նա մի ամիս չանցած՝ շտապեց խնդրել նրա ձեռքը։ Թւում էր, որ Հռիփսիմէն էլ տուեց իր համաձայնութիւնը առանց վարանելու, առանց տատանվելու և թէ ինքը, թէ մայրը յայտարարեցին իրանց բաղդաւոր՝ այդպիսի մի աջող և փայլուն ամուսնութեան համար։

Որպիսի՜ գուրգուրանքով, սիրազեղ խնամքով շրջապատեց նա իր հոգու հատորին, իր սիրեցեալին։ Նա, Հռիփսիմէն էլ, թւում էր թէ սիրում է Լևոնին անսահման սիրով և երջանիկ է։ Նորապսակների ամուսնական յարկի տակ թագաւորեց սէր և երջանկութիւն, ոչ մի ստուեր, ոչ մի մռայլ գիծ չէր մթագնացնում այդ երջանկութիւնը, որ աւելի մեծացաւ, երբ ամուսնութիւնից 9 ամիս յետոյ լոյս աշխարհ եկաւ այդ երջանկութեան գրաւականը, փոքրիկ Աշոտը։

Ո՜հ, որքան երջանիկ, բաղդաւոր էր զգում իրան Հռիփսիմէն, որքան սիրազեղուն էր դէպի իրան՝ Լևոնը։ Նա, Հռիփսիմէն, իր ամբողջ օրերը, մտածմունքը նուիրում էր իրան, ամուսնուն և զաւակին, թռչկոտում էր, զուարճանում էր, ոստոստում էր ուրախ, կայտառ, ցնծալից։ Եւ ամենքը երանի էին տալիս իրանց, ամենքը երջանիկ ամուսնութեան իբրև տիպար էին ցոյց տալիս իրանց։

Այդ երջանկութիւնը տևեց ամբողջ չորս տարի, մինչև այն օրը, երբ տան մէջ երևաց նա, որ պէտք է, իբրև չար ոգի, խորտակէր, փշրէր այդ տիպար կեանքը, այդ պայծառ, լուսաւոր, երանաւէտ կեանքը և դրախտը վերածէր դժոխքի։

Եւ այդ չար ոգին, այդ սաթայէլը իրանից բարեբարված, իր հաշւով ուսում ստացած, իր մօտ բարեկամ և ընկեր Ատովմեանցն էր։ Կարծո՞ղ էր նա, Լևոնը, երբևիցէ երևակայել, որ իր մտերիմ բարեկամը և ընկերը այդպէս դաւաճանօրէն կը վարվէր իր հետ, այդպէս սև ապերախտութեամբ երախտահատոյց կը լինէր իրան։

Երբ նա, աւարտելով համալսարանը, վերադարձաւ հայրենիք, Լևոնը գրկաբաց ընդունեց նրան։ Ճիշդ է, նա գեղեցիկ էր, խիստ հրապուրիչ, աւելի երիտասարդ, քնքոյշ և նազելի ձևերով և մեծ աջողութիւն ունէր կանանց մէջ։ Բայց Լևոնը ընդունեց նրան իբրև հարազատ եղբօր. նա ինքն էլ այդպէս էր վերաբերվում, և Հռիփսիմէն էլ սկզբում շատ ուրախ էր, վարվում էր նրա հետ իբրև եղբօր։

Ո՜հ, որքան կոյր էր ինքը, ինչպէս չը նկատեց, որ մի քանի ամսից յետոյ Հռիփսիմէն փոխվեց. նա սկսեց յուզվել, դողալ. նա այլ ևս առաջվայ նման չէր ոստոստում, չէր թռչկոտում, չէր զուարճանում. յաճախ լաց էր քաշում, յաճախ մոռանում էր իր մայրական փայփայանքը, գուրգուրանքը նուիրել Աշոտին, յաճախ նոյնիսկ իրան, ամուսնուն, մերժում էր իր փաղաքշանքը. մի անգամ նոյնիսկ նա կպաւ կրծքին, լաց եղաւ և աղաղակեց, որ հեռանան քաղաքից, գնան մի ուրիշ տեղ, գնան ճանապարհորդելու։ Բայց ինքը՝ կոյր, ուշադրութիւն չը դարձրեց. նա վերագրեց Հռիփսիմէի այդ փոփոխութիւնը, այդ յոյզերը ուրիշ պատճառի։ Իսկ Հռիփսիմէի հոգու մէջ այդ ժամանակ կատարվում էր յեղաշրջում. ծնվում, արագ զարգանում էր մի նոր սէր, մեղաւոր սէր, բայց նոյնքան և անզուսպ, անսանձելի սէր, որ կաշկանդում, շղթայում էր նրա սիրտը, զգացմունքները, մոռացնել տալիս իր ամուսնական, մայրական սէրը. նա, խեղճը, փորձում էր դիմադրել, բայց չէր կարողանում, մինչև որ բոլորովին ընկճվեց նրա ծանրութեան տակ և խոնարհվեց։

Իսկ ինքը՝ կոյր, ամփոփված իր եսականութեան, ինքնաբաւական երջանկութեան մէջ, չը նկատեց, չը գուշակեց այդ կերպարանափոխութիւնը։ Եւ գուցէ իր այդ ինքնաբաւականութեան, իր այդ ամբարտաւանութեան համար Աստուած և պատժեց իրան, պատժեց չարաչար, ցոյց տալու համար՝ որ չը կայ մշտական սէր, չը կայ մշտական երջանկութիւն, որ ամեն ինչ ունայնութիւն է։

Ո՜հ, նա յիշում է, կէտ առ կէտ յիշում է այդ չարաբաղդ, աղէտալի օրվայ դէպքերի ամբողջ մանրամասնութիւնը։ Զատկի Թա-

մարտի 30-ի երեկոյթը: Գուցէ ոչ մի երեկոյթ իր նպատակով այնքան արժանի չէ խրախուսանքի, որքան այդ երեկոյթը:

Յորդորում ենք հայ հասարակութեանը անպատճառ այցելել ժողովրդական համալսարանի երեկոյթը:

ՊԱՏԻՒ ՊՍԱԿԸ

Ամենամեծ առաքինութիւնը մարդասիրութիւնն է, և պատւի պսակը՝ հասարակական պարտաճանաչութիւնը:

Անձնական կեանքի հրապոյրով մոլորվել և արհամարհել բոլոր ու հեռի, կոշտերով լի և արցունքով այրված շրջական՝ կը նշանակէ ինքնակամօրէն արտաքսվել մարդկային արժանապատւութեան սահմաններից:

Եթէ մի անհատ, որ «մանկութիւնից սնվել է զուարակների ուղեղով և երէների փափուկ մսերով» («Եղիշէ»), անգթաբար վերաբերվի քաղցածի վիճակին, դժուար չի լինի նրա յանցանքը մեղմացնել, կենթադրենք, որ իր կեանքում տրանջալու առիթ չէ ունեցել, հեռու կարիքից և վշտից, հետևապէս մերժվածի հոգեբանութիւնը նրան խորթ է և անհասկանալի. այսպիսի պարագաներում կարեկցական բնազդները զարգանալ չեն կարող:

Սակայն երբ երէկվան թշուառը այսօր, կեանքի իշխանի պատմուճանում, Լուկուլլոսի սեղանին տիրած՝ մոռացել է իր դառն օրերի խորշակները, այդ դեռ ոչինչ. երբ նրան յիշեցնում են անցած օրերի սառնամանիքը, նա փակում է աչքերը և խոյս տալիս սփոփելուց այն աղէտը, որում ինքը երբեմն նեղվել է—մենք այդպիսիներին առանց տատանվելու հրաւիրում ենք շուայտ որկրամոլների գասը:

Այս մտքերը հրամայողաբար տիրել են ինձ մի նամակից յետոյ, որը, որպէս պատասխան մի իրաւացի դիմումի, ստացել է Պետերբուրգի հայ ուսանողական հայրենակցութիւնը:

Ես պատիւ ունեմ այդ հայրենակցութեան վարչութեան նախագահը լինելու. չը գիտեմ, որպիսի վերաբերմունք ցոյց կը տան իմ գործակից ընկերները. չեմ կարծում՝ անտարբեր. որպէս անհատ և ոչ որպէս որոշ պաշտօնական անձն՝ քաղաքացիական մահ եմ յայտարարում նամակի հեղինակին:

Ի՞նչպէս անուանել մի անհատի, որ չահվելով ուսանողական խնամատարութիւնից՝ այսօր խաղաղիկ նիրհում է ջերմ անկողնում և փոխանակ ուսանողութեան երախտիքը հատուցանելու՝ ուղղում է նրան իր ամբարտաւան հոգին, սպառնական ցինիկ ոճով հիւսված նամակում: Հայ ուսանողի նիւթական թմրած կիսամեռ կացութիւնը, որ գլխաւոր շարժառիթն է այդպիսի դիմումների նախկին ուսանողներին պարտքերը մաս առ մաս վճարելու, իմ կարծիքով վստահութիւն կարող էր ներշնչել փոխանակ համոզական խօսքերի, կտրուկ տրամադրութեամբ մօտենալ այսպիսի անձանց, քանի որ խաղաղ միջոցների ազդեցիկ էֆեկտը խիստ աղօտ է սրանց համար: Սակայն՝ պէտք բարոյապէս յաղթվածները մի վերաբերմունք միայն կարելի է ունենալ—վեհանձն ներողամտութիւն, որ կենցաղակիրթ երկիրներում բարոյագիտութեան տարրական հետևանք է:

Պարոնի նամակը արժանի է կտրուկ պատասխանի և հասարակական պարսաւանքի. բայց նա առ այժմ եզակի օրինակ է. յուսանք, որ նա չի ծաւալվի, ստանալով արատի բնաւորութիւն:

Ես հաւատում եմ, որ բարձրագոյն կրթութիւնը դաստիարակչական տեսակէտից անհետ անցնել չէ կարող. հինգ երկար ու բարակ տարիներ տանջանքների ու զրկանքի մթնոլորտում անցկացրած՝ չեն չքանալ մարդու յիշողութիւնից, ընդհակառակը՝ բարոյական կազմին կը հաղորդեն մի որոշ բնոյթ, որ որպէս դրոշմ երբեք չի ջնջվիլ:

Չէ՞ որ այդ տարիներումն են կազմակերպվում մարդու թէ բարոյական և թէ մտաւոր ոյժերը: Հոգու, մտքի և մարմնի հակասութիւնների ամենազօրեղ պայքարն էլ այդ տարիներումն է կատարվում, օրըստօրէ հաստատելով մարդու կեանքի վեհը:

Այդ շրջանը կեանքի ընթացքում մի խորհրդաւոր, տպաւորութիւններով հարուստ կայարան է. որքան էլ գնացքը հեռանայ՝ ճանապարհորդը միշտ յետ է նայելու և թրթռուն թախիծով յիշելու նրան, որպէս երազ, որպէս խնճոյք ուրախ և տխուր երգերով լի, որպէս գեղեցիկ հանդիպումն՝ մերթ ժպիտով և յաղթութեամբ, մերթ արցունքով և պարտութեամբ ևլևէջող:

Աւելին կասեմ. որպէս թանգագին անմոռանալի շիրիմ, ուրեղ հանգչում է մի սիրալիր մայր, որ հինգ տարի գիտութեան աղբիւրներից առատօրէն հոսող կաթով սնել ու փայփայել է ուսանողին, թեւակուել և ճանապարհ դրել նրան կեանքը նուաճելու հնարների պաշարով:

Այդ շիրիմը, որպէս ամեն մի քնքոյշ բազմերախտ մօր յիշատակի, սրբավայր է զաւակների համար:

Յարգեցէք և սիրեցէք նրան:

Յանուն նրա, յարգելի դիպլօմաւորներ, կատարեցէք գոնէ այն պարտքը, որ բացի բարոյականից՝ ունի և իրաւաբանական պարտադրութիւն: Ուսանողական գանձարանը չէ կարող էլ սպասել այն կօպէկներին, որոնք, որպէս օգնութիւն, փոխադարձաբար տրվել են ձեզ ուսանող ժամանակ: Հերկուլեսի քաջագործութիւն չէ պահանջվում ձեզնից:

Ցոյց տուէք գոնէ այդ թոյլ զգուանքը, եթէ ընդունակ չէք աւելի ջերմ և կրքոտ ողջոյն տալու:

Եւ դուք կը վաստակէք պատւի պսակը:

Յոլակ Ղուկասեան

Պետերբուրգ, 10 մարտի

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Զատկական տօների առիթով խմբագրութեան դիմող չքաւորներին բաժանելու համար ստացանք՝ 1) բժշկ. Յ. Գասպարեանից՝ 10 ր., 2) մի ընկերական ճաշից աւելորդ մնացած՝ 2 ր., 3) մի ոմնից, Թիֆլիսում՝ 1 ր., 4) Մինաս Սուլխանեանից, ի յիշատակ հանգուցեալ Եգոր Զօհրաբեանի, 15 ր. (այս 15 ր. տրված է մի չքաւոր աշակերտի ուսման վարձը լրացնելու համար): Ուրեմն չքաւորների համար ընդամենը ստացել ենք առաջվայ ստացածների հետ 30 րուբլի:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ «Մշակի» հետևեալ համարը տօների պատճառով լոյս կը տեսնի հինգշաբթի, ապրիլի 2-ին:

✦ Թիֆլիսում այս ամսի սկիզբներից արդէն տաք եղանակներն ընկել էին: Սակայն մարտի 25-ին անակնկալ բարձրացաւ ուժեղ քամի, որին հետևեց կարկտախառն անձրև: Եղանակը յանկարծ ցրտեց: Իսկ 27-ին, ուրբաթ օրը, առաւօտից սկսեց առատ ձիւն գալ, որը շուտով հալվեց քաղաքում, իսկ մնաց լեռներում:

✦ Կովկասում ընդհանուր ուսում մտցնելու առիթով կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն ստացել է տեղեկագրեր քաղաքային ինքնավարութիւններից և միւս հասարակական հիմնարկութիւններից: Ստացված տեղեկագրերի հիման վրա կը կազմվի մի մանրամասն զեկուցում, որը և ապրիլի սկիզբներին կուղարկվի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան:

✦ Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Թիֆլիսի մօտ, «Ակատուրգա» շքեղ կալուածքում, որ ընկած է առողջ կլիմա, համեղ ջուր ունեցող և մրգառատ տեղում, մայիսի 1-ից բացվում է երկրագործական-արհեստաւորաց ապաստարան առանց ազգի խտրութեան՝ դպրոցական հասակի որբ երեխաների համար: Ապաստարանում ուսուցանելու են երկրագործութիւն, կաթնատնտեսութիւն, պարտիզպանութիւն, մեղուաբուծութիւն, շերամապահութիւն, զանազան արհեստներ և ձեռագործ մասնագէտների ղեկավարութեամբ: Ռուսական, հայկական, վրացական, մահմեդական որբախնամ ընկերութիւնները, նաև այն զօրամասերը և զօրապետները, որոնք խնամում են այնպիսի երեխաների, որոնց հայրերը սպանվել և վիրաւորվել են պատերազմում կամ խաղաղ ժամանակ՝ իրանց ծառայական պարտականութիւնները կատարելու ժամանակ, հրաւիրվում են գրաւոր կերպով տեղեկացնել «Кавказская Армія» լրագրի խմբագրատան (Тифлисъ, Кочубеевская, № 12), որ ցանկանում են իրանց երեխաներից տեղաւորել ապաստարանում: Նոյն տեղում բերանացի բացատրութիւններ են տրվում առ. ժ. 10—11-ը ամեն օր: Միւս լրագիրներին և շաբաթաթերթերին խնդրվում է արտատպել այս և ուղարկել այն համարները, ուր տպված կը լինի այս լուրը»:

✦ Կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում մարտի 31-ին, ապրիլի 1, 2 և 3-ին պրոֆ. Ա. Ս. Խախանով կը կարդայ 4 (իւրաքանչիւրը երկու ժամ) դասախօսութիւն վրաց գրականութեան մասին: Սկիզբն է երեկ. ժամը 6-ին, վերջը ժ. 8-ին: Տեղերի գները 15—50 կոպէկ:

✦ Ապրիլի 1-ին վրաց աղնւականների թատրոնում տեղի կունենայ տաղանդաւոր դերասան Մեսխիի բենեֆիսը:

✦ Մարտի 24-ին I քաղաքամասում շուրջկալի ժամանակ զինւորական պահակախմբերը ձերբակալեցին 21, իսկ միւս օրը 15 պարապ-սարապ մարդկանց. 9-րդ քաղաքամասում ձերբակալվել են 5 նոյն տեսակ մարդիկ:

✦ Մարտի 26-ին I քաղաքամասում շուրջկալի ժամանակ ձերբակալվեցին 37 անանցագիր մարդիկ: IX քաղաքամասում մարտի 27-ին ձերբակալվեցին 7 հոգի:

✦ ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ մօտ օրերս չը տեսնված—այդ լսում էինք տարիքաւոր մարդկանցից—փոթորիկ բարձրացաւ: Այդ քամիներից այնպիսի մի փոշի առաջացաւ, որ երկու քայլափոխի վրա ահագին շինութիւնները չէին երևում. նոյնիսկ փակված պատուհանների սենեակները փոշիով լցվում էին: Շատ շինութիւնների կտուրներից թիթեղները, խանութների ցուցանակները պոկել փողոց է նետել: Այնպիսի հաստաբուն ծառեր է արմատախիլ արել, որ տեսնողը իր զարմանքն էր յայտնում: Քամուց յետոյ սկսվեց կարկտախառն անձրև և սարսափելի որոտ: Կայծակը խփել է առաջնորդարանին, որտեղ քառասունք էր պահում Ներընծայ Ս. քահ. Աբրահամեանցը, ճեղքելով առաստաղը կտրել է էլեկտրական զանգակի թելը. բարեբաղդաբար քահանան սենեակումը չէ լինում և ազատվում է մահից: Ազգաբնակութիւնը ահ ու դողի մէջ էր. կարծում էր՝ կամ երկրաշարժ է լինելու կամ աշխարհիս վերջը»:

ՖԷԼԻԷՏՕՆ

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Իգմբրլեանին.—Պաշտօնական հրաւէր և հրաւիրակներ:

Պարսկահայերին. — Ողջ-կենդանութիւն:

Բօսնիային.—Իրաւունք՝ ազատ ընտրութիւն անելու:

Սերբիային.—Յնոր կարգադրութիւն:

Վիլհէլմին.— Ճառախօսութեան գործադրելից ազատութիւն:

Շահին.—Սահմանադրական խոստումները իրագործութեան մէջ:

Գաղթականներին. — Երկաթուղի մինչև գիւղերը:

Օսմ. սահմանադրութեան.— Սահմանադրական պատգամաւորներ:

Պետական Դումային.— Գուրիշկեվիչներ՝ աջակողմեան անհեթեթութիւնները ցոլացնելու համար:

Մինիստրների խորհրդին. — Հնազանդ Դումա՝ հրամաններ կատարելու համար:

Տրուղօվիկներին.—Իրանց ծրագրի հրատարակումը:

Գրագէտներին.—Յատուկ յօբելեանական ընկերութիւն:

Էդիսօնին.—Էջմիածնի բարեկարգութեան գաղտնիքը գիւտը:

Տեղապահին.—Շուտով սեղմել և համբուրել վեհափառի աջը:

Ուսուցիչներին.—Ջեռնարկների պատուհասներից ազատութիւն:

Լրագիրներին.— Յայտարարութիւններ 90 տոկոս և տեկստի շարուածք 10 տոկոս:

Գրավաճառներին.—Նաղդ գնողներ թէկուզ կիսագին:

Նկարիչներին.—Նկար հասկացողներ, սիրողներ և գնողներ:

Գործակատարներին. — Անդամագրված իրանց ընկերութեան մէջ:

Բժիշկներին.—Միկրօբների վրա իշխանութիւն:

Բանւորներին.—Գործադուլ՝ բարեկամների հարստահարութեան դէմ:

Մամուլին.—Ազատութիւն ըստ էութեան:

Ընկերութիւններին.— Զրօսանքներ յաճախողների բազմութիւն:

Որբորդներին.—Բարեգործական զբօսանքներում հաստատ պաշտօններ:

Տնայնագ. Ընկերութեան. — Համագումարը արդիւնարար:

Բարեգործականին.—Բարեգործութեան բոլոր ճիւղերը զարգացրած:

Կուլտուրականին.—Ոյժ հաւեկելչելու գործը խոստման հետ:

Մարդասիրականին.— Վերյուշումն անցեալի:

Հայուհեաց Ընկերութեան.— Նուիրաբերված սեփական շինութիւն:

Որբախնամին, Մեղուին, Լոյսին, Օգտակար գիտելիքներին.—Անդամներ և նուիրատուութիւններ:

Թիֆլիսին և Բագուին.—Կէսը այն ջրի, որ խոստացված էր ջրանցքային համագումարում:

Թիֆլիսի բորսային.— Ուշադրութիւն և գթութիւն առևտրականների կողմից:

Կուսակցութիւններին. — Հաւատարմութիւն դէպի իրանց ծրագիրները:

Միլիւկովին.—Մինիստրական պորտֆէլի մասին երազը կատարված:

Սաղաթելեանին. — Ունկնդիրներ Դումայում:

Զախակողմեաններին.— Աջակողմեանների անհեթեթ յարձակումները:

Օդաչուներին.—Հնար՝ իշխելու օդի ու ամպերի վրա և մաքառելու երաշտի դէմ:

Շիրակեցիներին.—Պատմական Շիրակը պատմական իր առատութեան մէջ:

Սունդուկեանին.—«Սէր և կապանքի» հերոսուհի Նատօյի երկրորդ ամուսնութեան խաչեղբայրութիւն:

Դպրոցներին.—Ելումուտի լրացման հնարը գտած:

Գիւղացիներին.—Առատ սերմ, առատ հունձ:

Մանուկներին.—Զատկական գոյնզգոյն ձուեր:

Մեր ընթերցողներին. — Շնորհաւոր Զատիկ:

Վրձին

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

25 մարտի

Կ. ՊՕԼԻՍ: Արտաքին գործերի նախկին մինիստր Թեվֆիկ-փաշան նշանակվեց դեսպան Լօնդօնում:

ԼԻՍՍԱԲՕՆ: Բէյրաօն վերջնականապէս հրաժարվեց կաբինէտ կազմելուց: Թագա-

---

թախման գիշերը, ճրագալոյցին, Աստվածեանը եկաւ և յայտնեց, որ վաղը, Զատկի օրը, ստիպված է մեկնել քաղաքից խիստ կարևոր գործով: Ընթրիքին նրանք խմեցին շամպայն, և նա բարի ճանապարհ մաղթեց: Յանկարծ Հռիփսիմէն հեծկլտանքով լացեց և, վեր կենալով սեղանից, գնաց իր ննջարանը, ասելով թէ իրան վատ է զգում: Աստվածեանը շուտով մեկնեց, ասելով որ առաւօտեան կը գայ մնաք բարև ասելու Հռիփսիմէին: Յուզված, անհանգստացած, նա մտաւ ննջարանը, բայց Հռիփսիմէն հանգստացրեց նրան, ասելով որ մի քիչ հիւանդ է, տենդ ունի, երևի մրսել է, ուզում է պառկել և վաղը արդէն առողջ կը լինի: Փոքրիկ Աշոտը, կարմիր ձուն ձեռքին պինդ բռնած, խաղաղ և անդորր քնած էր իր անկողնում:

Առաւօտեան, Զատկի օրը, Հռիփսիմէն արդէն ոտքի վրա էր: Նրանք միասին թէյ խմեցին: Հռիփսիմէն ասաց, որ ինքը կը հագնվի և կը մնայ տանը այցելուներին ընդունելու, իսկ իրան խնդրեց գնալ եկեղեցի պատարագին, ապա այցելութիւններ անել ծանօթներին և բարեկամներին և ճաշին վերադառնալ տուն:

Ոչինչ չը կասկածելով նա մեկնեց տնից: Կարող էր գուշակել, որ մի քանի ժամից յետոյ Հռիփսիմէն հասցնելու էր իրան մահացու հարուած. կարող էր գուշակել, որ նրա շրթունքները կեղծիք էին արտասանում:

Նա վերադարձաւ տուն ժամը 4-ին, աւարտելով իր այցելութիւնները. տանը մօտենալիս ինչ-որ մի անորոշ վերահաս մօտալուտ աղէտի զգացումը սլաքի նման ծակեց նրա սիրտը. այդ զգացումն աւելի ուժեղացաւ, երբ, դուռը բանալով, նկատեց ազախնի տխրամած դէմքը և երբ նշմարեց, որ տան մէջ մեռելային լռութիւն է տիրում:

Աղախինը յայտնեց, որ տիկինը մի փոքր պայուսակով պ. Աստվածեանի հետ մեկնեց և հրամայեց իրան խնդրել նրան կարդալ գրասեղանի վրա թողած նամակը: Տիկինը առաջուց պատուիրել էր դաստիարակչուհուն՝ Աշոտին տանել պարտէզ զբօսնելու: Մեկնելիս նա լացում էր:

Շնչասպառ, նա վազեց իր կաբինէտը և վերցնելով նամակը բացեց:

Հռիփսիմէն, այդ հրեշտակադէմ կինը, այդ սիրազեղուն մայրը, այդ հաւատարիմ ամուսինը և լծակիցը փախել էր, փախել դաւաճանօրէն, մոռանալով և ընտանեկան երջանկութիւն, և ամուսնական, և մայրական սէր, գնալով իր մոլորեցնողի ետևից, խորտակելով մի ամբողջ ընտանիքի բաղդը, ապագան, մի ամբողջ օջախի երջանկութիւնը:

Նա դեռ յիշում էր, որ մանգաղի անգութ հարուածով կտրված հասկի նման նա ընկաւ յատակի վրա:

Սաստիկ ջղային ցնցումը, հոգեկան տագնապը այնպիսի զօրեղ ազդեցութիւն գործեցին, որ նա հիւանդացաւ. ամբողջ ամիս երկիւղ էին կրում ազգականները, որ նա չը խելագարվի: Բայց նա դիմացաւ:

— Ա՜խ, ինչո՞ւ ես այն րոպէին իսկ չը վազեցի նրանց ետևից, իմ երջանկութեանս, կեանքս խորտակողների ետևից. ինչո՞ւ երկուսին էլ գնդակահար չարեցի, ինձ էլ չը սպանեցի: Չէ՞ որ այժմ ամբողջ տարի, ես այրվում, տոչորվում եմ դանդաղ՝ կրակի վրա:

Իսկ Աշոտը, խեղճ երեխան չը կարողանալով տանել մօր բաժանումը, որին կաթոգին սիրում էր, հալվեց, մաշվեց և թախիծից անկողին ընկաւ: Այժմ բժիշկն ասում է, որ միայն մօր տեսութիւնը կարող է փրկել նրան մահից: Իսկ ո՞ւր է մայրը, այդ անառակուհին, որ սիրուհու տռփանքի մէջ մոռանում է իր միակ զաւակի քաշած ցաւերը և նրա մահվան պատճառ է դառնում:

Այժմ նա ապրում է մօր տուած խոստումով, որ վաղը, Զատկին, մայրը գալու է և բերելու է իր համար խաղալիքներ, իր ձեռքով ներկելու է նաշխուն ձուեր. եթէ այս անգամ էլ այդ յոյսը չիրականանայ, նա կը մեռնի:

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչ անեմ, ցոյց տուր փրկութիւն, ճար. գոնէ այս երեխան չը կորցնեմ:

Այս դառն մտածմունքներից սթափեցրեց Լևոն Մեծատունեանին դրան զանգը:

Ներս մտաւ բժիշկը, իր տան վաղեմի բժիշկը, իր մօտ բարեկամը:

— Դու պարծեալ անձնատուր ես եղել վշտերիդ: Ամօթ է, Լևոն, դու տղամարդ չե՞ս. դու առաջինը և վերջինը չես: Պէտք է փրկել զաւակիդ և ես բերել եմ արդէն փրկութեան միակ դարմանը:

— Ո՞հ, երանի թէ ուղիղ լինէր. ասա, ասա, ո՞րն է այդ դարմանը:

— Այդ դարմանը, այդ փրկութիւնը զաւակիդ և քո փրկութիւնը՝ ներումն է, ներումն լիակատար, անկեղծ, սրտագին: Մի՞թէ քո տանջանքներդ աւելի զօրեղ են, քան այն Մարդ-Աստուծու չարչարանքները, որ նա քաշեց Խաչի վրա, Գողգոթայի վրա: Եւ սակայն, նա ներեց իր տանջողներին, իր խաչողներին. նա ներեց և սէր քարոզեց:

— Բայց նա Աստուած էր, իսկ ես մարդ եմ, մարդկային, երկրային զգացումներով և խոհերով:

— Նա էլ տանջվեց, խաչվեց իբրև մարդ, և ոչ իբրև Աստուած:

— Բայց ես ներել եմ նրան. էլ ի՞նչ ես ուզում:

— Ներելը բաւական չէ. չը պէտք է ատես նրան, պէտք է նորից ընդունես նրան գրկաբաց:

— Ե՞ս, ես ընդունեմ նրան նորից այս տան յարկի տակ, իմ կողքին, սիրեմ նրան նորի՞ց: Դա անկարելի է, բայց և անօգուտ: Նա ինքը չի վերադառնայ:

— Դու սխալվում ես, նա վերադարձել է և այստեղ է:

Լևոն Մեծատունեանը բուռն յուզման մէջ ոտքի կանգնեց. նա դողում էր զայրոյթից. ատելութեան բուռն թափը կարդացվում էր նրա տենդոտ աչքերի մէջ:

— Նա վերադարձել է, նա համարձակվել է վերադառնալ և, անշուշտ, իր հոմանու, իր սիրեկանի հետ:

— Բարի. վերջապէս, ես կը լուծեմ վրէժս:

Եւ նա մօտեցաւ դարակին ու բանալով հանեց մի փոքր ատրճանակ:

— Դու սխալվում ես, բարեկամս. նա մենակ է վերադարձել. մոլորեցուցիչը վաղուց լքել, թողել է նրան: Ո՜հ, Լևոն, եթէ միայն դու իմանայիր, թէ որքան դժբաղդ է Հռիփսիմէն, դու նրան վաղուց կը ներէիր:

— Այնուամենայնիւ ես նրան տեսնել չեմ կարող, ես նրան սիրել չեմ կարող. խոցը, որ նա բացեց սրտիս մէջ, դեռ շատ թարմ է, դեռ արիւնոտ է:

— Բայց զաւակդ, Աշոտը, դու մոռանում ես նրան:

— Ոչ, թող նա վաղը, թաթախման օրը, գայ, թող Աշոտը առողջանայ. թող նա ապրի Աշոտի հետ, բայց ես կը մեկնեմ, ես կը հեռանամ:

— Այդ անկարելի է. վերադարձնելով Աշոտին մօրը, դու զրկում ես նրան հօրից. նա այժմ էլ հօր համար դարդ կանէ և չի առողջանայ:

— Ի սէր Աստուծոյ, մի չարչարիր ինձ, մի փարփրիր, մի հրահրիր վէրքս:

Եւ հազիւ զսպելով հեծկլտանքը, նա դիմեց նախասենեակը և գլխարկն առնելով դուրս վազեց:

Փողոցում, թարմ օդի մէջ, նա մի քիչ ուշքի եկաւ. նոր զգաց, որ ձեռները տենդով այրվում էին: Սիրտը սաստիկ տրոփում էր: Փողոցներում տիրող կենդանութիւնը, աղմուկը զարմացրեց նրան. դէմքերը ուրախ, զուարթ, ժպտուն: Ի՞նչ է պատահել: Վերջապէս յիշեց, որ զատկական տօներ են, որ այդ օր աւագ ուրբաթ է, մարդիկ զբաղված են Զատկի պատրաստութիւններով, դիմում են եկեղեցիներ՝ աղօթելու: Մի դառն, կսկծալի ժպիտ անցաւ նրա դէմքի վրայով:

— Զատիկ, տօն, Քրիստոսի Յարութիւն...

Երջանիկ, բաղդաւո՜ր մարդիկ: Իսկ իմ սրտումս ամբողջ մի դժոխք, տանջանք, չարչարանք, մահ:

Նա քայլում էր շարունակ, մեքենաբար, մինչև իրան գտաւ մեծ եկեղեցու առաջ: Երեկոյեան ժամերգութիւնը դեռ չէր սկսված, բայց տաճարի դռները բաց էին: Մեծատունեանի ալեկոծվող հոգին մի անզուսպ պահանջ զգաց աղօթքի. նա մտաւ տաճարը, որի կամարների տակ տեղ-տեղ չոքած էին մարդիկ, գուցէ նոյնպէս իր նման դժբաղդներ, տանջվողներ, և աղօթում էին: Սեղանի վրա դրված էր մեծ խաչափայտ և նրա վրա խաչված էր Յիսուսը, գլուխը խոնարհած կրծքին:

Մեծատունեան չոքեց կամարներից մէկի կողքին. նայեց խաչափայտին և Խաչեցեալին: Անցան րոպէներ, անցաւ մի ժամ, երկու, և նա չոքած էր, չէր զգում ոչ սալայատակի պաղութիւնը, ոչ էլ յոգնութիւն. նա ինքն էլ չը գիտէր՝ աղօթում էր, թէ ոչ. նա զգում էր միայն, որ հոգին խռոված է, ալեկոծված և չէ հանգստանում, խաղաղութիւնը չէ իջնում իր վրա: Յանկարծ, նա նայեց Խաչեցեալին և, ո՜վ զարմանք, նրան այնպէս թւաց, ոչ, նա պարզ տեսաւ, որ Խաչեցեալը նոյնպէս աղօթք է մրմնջում, շրթունքները շարժվում են: Ահա նա լսում է և խորհրդաւոր խօսքերը.

«Ինձ ծեծեցին, ես ներեցի ծեծողներին. ինձ ապտակեցին, ես ներեցի ապտակողներին. ինձ խաչեցին, ես ներեցի խաչողներին. ինձ ջրի տեղ լեղի մատուցին, ես ճաշակեցի և ներեցի. իմ սրունքը ջախջախեցին, ես ներեցի. աւազակը հայհոյեց ինձ, ես ներեցի: Ներիր և դու:

«Ես տանջվեցի, չարչարվեցի, ես արիւնս թափեցի՝ ամբողջ մարդկութիւնը փրկելու համար: Ներիր և դու անառակ կնոջդ՝ քո զաւակի, ապագայ մարդի սիրոյն համար»:

Նա սթափվեց միայն, երբ տաճարի կամարների տակ թնդաց «Խաչի քո Քրիստոս, երկրպագանեմք, և զսուրբ չարչարանս քո փառաւորեմք»: Նրա հոգու մէջ թափանցել էր արդէն խաղաղութեան, հաշտութեան, սիրոյ և ներողութեան ճառագայթը:

Երկրորդ օրը, Զատկի թաթախման երեկոյեան, շքեղ սեղանի շուրջը բոլորված էին Լևոն Մեծատունեանը, Հռիփսիմէն, փոքրիկ Աշոտը և ծերունի բժիշկը:

Վերցնելով կարմիր ձուն, մարդկային փրկութեան այդ նշանաբանը, և թաթախվելով, ծերունի բժիշկը բարձրացրեց նաև կարմիր գինով լի բաժակը և արտասանեց.

— Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց. իր յարութեամբ նա յարութիւն տուեց և ձեզ մեռեալներիդ:

— Այո,—պատասխանեց Հռիփսիմէն,—այսօր ես երկրորդ անգամ յարութիւն առայ մեռելներից, և իմ փրկիչն է մեծահոգի Լևոնը. այսօր յարութիւն առաւ և զաւակս: Օրհնեա՜լ է Յարութիւնը:

ւորը կաբինէտ կազմելու գործը յանձնեց Յօլօսին, որ աշխատում է կազմել կենտրոնացման մինիստրութիւն։

26 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր կայսրը երէկ 100,000 ռուբլի նուիրեց «ռուսաց ժողովարանին» սեփական տուն և գիմնազիայի շինութիւն կառուցանելու համար։

Մինչև 1909 թ. սեպտեմբերի 16-ը երկարում է արտակարգ պահպանողական դրութիւնը Ֆէրգանի շրջանում, Կրասնօվօդսկ, Ղզըլ-Արվադ, Մերվ, Չարջույ, Սամարղանդ և Տաշկենտ քաղաքներում։

Պետերբուրգի քաղաքապետը տօների առիթով արձակեց աղմինիստրատիվ կարգով բանտարկվածներին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ապրիլի 1-ին կը բացվի ֆաբրիկային բժիշկների համառուսական համագումարը։

ՊԱՐԻԶ։ Ֆրանսիական կառավարութիւնը, տեղեկութիւն ստանալով վենէցուէլական հանրապետութեան նախկին նախագահ Կաստրոյի՝ Մարտին կղզին գալու մասին, որոշեց պահանջ ղնել նրան այդտեղից հեռացնելու։

ԼԻՍՍԱԲՕՆ։ Նոր մինիստրութեան կազմը.—մինիստր-նախագահ և զինուորական մինիստր՝ Սեբաստիան Տէլէս, արդարադատութեան՝ Ալարկաօ, ֆինանսների՝ Սօարէս Բրանկօ, ներքին գործերի՝ Ալկաբրօլ, արտաքին՝ Կարլօս Բօկաժ, ծովային՝ Ավէսօտօ Պօտլինիօ, հասարակական աշխատանքների՝ Լինօ Պետրօ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

ԻՆԺԵՆԵՐԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

Վիսմարում, Բալտիկ ծովի վրա։
Դասընթացքներ այլազգիների համար։
Ընդունելութեան պայմանները ծրագրի մէջ են։

(398567) 10—6

Մանկաբարձուհի եւ մասնագէտ

Հ. ՍԱՆԹՈՒՐԵԱՆ-ԴՈՒԹԵԱՆՑԸ

Ընդունում է ծնունդներ և բժշկում է բժշկի խորհրդով կանացի հիւանդութիւններ, սրսկում է կանանց, տղամարդկանց և երեխաների կաշուի տակ թէ իր և թէ հիւանդների մօտ մատչելի գնով։ Գաւառացիներին տալիս դիւրութիւն և խորհուրդներ կանանց հիւանդութիւնների վերաբերմամբ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր ժամը 12—1-ը, իսկ կիրակի օրերը պատուաստում է ծաղիկ։ Հասցէն՝ Петхаинскій подъемъ № 4, д. Симонянца.

(հ. կ.) 51. 50—25

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
Главн. складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва

89. 24—5

Պահանջեցէք ամեն տեղ „ՕԴՕԲՐԻՆ"
Միայն ՄԻԽԱՅԻԼ ԼԵԲԵԴԵՎԻ «Этикетъ утвержденъ прав.» մակագրութեամբ.

Այս միջոցը մի քանի օրում բոլորովին ոչնչացնում է

Գլխաւոր պահեստատեղը Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման Կովկասեան Ընկերութեան մէջ—Թիֆլիս, Բագու, Բաթում։

(10, 20, 30) 50—41

Հանքային միանգամայն մաքուր

ՍՊԻՏԱԿ ԱՂ

Նախիջևանի հանքերից, առանց որևէ խառնուրդի, ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ։ Կարելի է երկաթուղով ուղարկել ամեն տեղ։ Պայմանների մասին դիմել՝ Нахичевань (Эрив. г.), Бр. Джанполадовымъ. Թիֆլիսում դիմել՝ Коммис. и Транспорт. К-ра «Энергія», Пушкинская, № 3.

(հ. կ.) 166. 10—10

Լաւագոյն նուէր հայ մանուկների համար՝

Գունաւոր պատկերազարդ Մանկական գրադարան

Հեղինակութիւն ՅՈՎ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

1. Շունն ու կատուն . . . . . 25 կ.
2. Անբախտ վաճառականներ . . 35 »
3. Գառնիկ ախպերը . . . . . 50 »
4. Անյաղթ աքլորը . . . . . 15 »
5. Ծիտը . . . . 15 »
6. Ուլիկը . . . . 15 »
7. Աղուէսը . . . . 15 »

50 օրինակից ոչ պակաս առնողներին 25% զեղչ, դուրս գալով ճանապարհածախսը։ Հատ-հատ առնողները բարեհաճեն վճարել ճանապարհածախս 20 կ. ամբողջ կոմպլեկտի և 10 կ. մի հատի համար։ Ապառիկ չէ ուղարկվում։

Դիմել՝ Тифлисъ, Паскевича ул., № 6. М. Тумановой.

(կ.ե.հ.)» 237. 4—4

Լոյս տեսաւ
Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ
„ՔԵՕՐՕՂԼԻՆ"
Քեօր-օղլու պատկերով, նուէր հայ կտրիճներին

Բովանդակութիւն
1) Քեօրօղլին կալանաւոր։
2) Քեօրօղլին Ջաղացպան։
3) Քեօրօղլու Թուրը։

32 մեծադիր երես, գինն է պստի ծախսով 20 կ.
Գաւառացիները կարող են ուղարկել 20 կ. պօստային մարկաներ։
Դիմել՝ «Գուտտենբերգ» գրավաճ. Թիֆլիս։
Նոյն տեղը վաճառվում է նոյն հեղինակի «Արութիւն և Մանուէլ» վէպը, գինը 60 կ.։

(օ. մ.) 249. 2—2

Լ. ԼԵՍԱԼԷՖԻ լաբօրատօրիայից Օրլէան քաղաքում (Ֆրանսիա).

ՉԱՂԱՆԱԼՈՒ

դէմ բոլորից ընդունված միջոց բժիշկ Դէշանի ԻՕԴԻՐԻՆԸ (Iodhyrine du d-r Deschanp)

Առաջարկվում է բժիշկների կողմից իբրև փայլուն հետևանքներ ունեցող։
Բժ. Դէշանի Իօդիրինը ամենայայտնի միջոց է ներկայանում չաղանալու դէմ. Նրա արագ և ազդու գործողութիւնը նկատվում է բժշկութեան հէնց սկզբում։
Բժ. Դէշանի Իօդիրինը բոլորովին անվնաս է օրգանիզմի համար։
Գիրանալը հեռացնում է աստիճանաբար ամենակարճ ժամանակամիջոցում։
Մի արկղի գինը, որ իր մէջ պարունակում է 60 դեղահատիկ, արժէ 4 ր. 25 կ.։
Վաճառվում է բոլոր դեղատներում և դեղագործ խանութներում։
Ռուսաստանում գլխաւոր ներկայացուցչութեան հասցէն՝ Торговый Домъ Люксембургъ и К-о, Варшава, Журавья, № 40.

(19,29,ապ.9,19,29) (В.20060) 233. 5—2

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ

1888

ԱՐՏՕՆՎԱԾ ԱՄԵՆԱԼԱՒԸ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

1897 թ.

Ֆաբրիկային պահեստը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Սօլօլակսկայա փող., № 4.

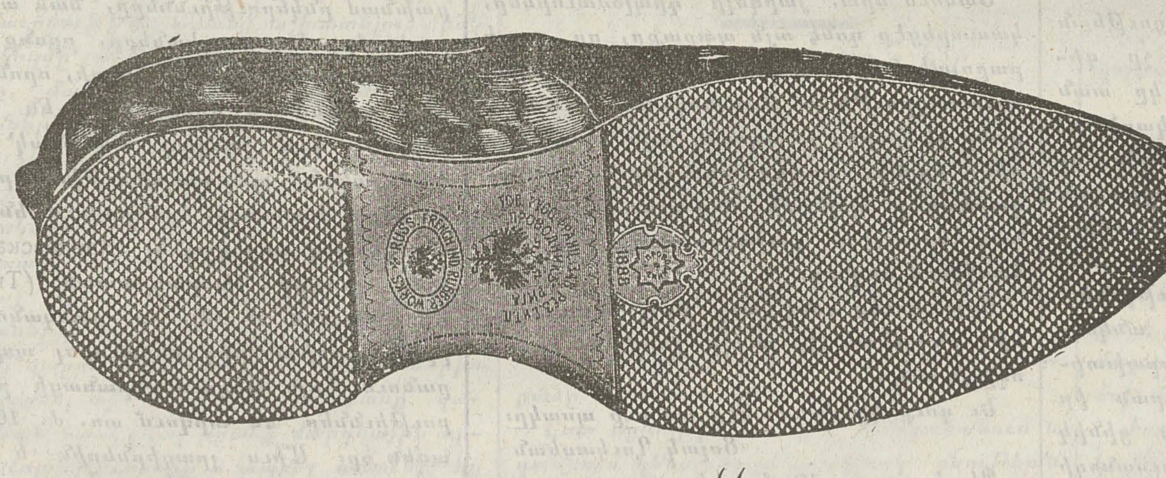

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"

ՀԱՏՈՎ ԵՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔ

(20, 24, 27. մար. 4, 6, 11, 13, 17, 20, 24, 27, 31) 144. 12—11

Ն Ո Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ՋՐԻ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

Նոր բաց թողնված անհրաժեշտութիւնը իւրաքանչիւր մարդու համար։ Շտապեցէք ձեր մանրամասն հասցէով դիմել՝ «Волынскій Торговый Складъ», г. Пинскъ, Минской губ., Почт. ящ. № 26.

(ու. կ.) (М. 113080) 234 2—2

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ

1897 թ. 1888

Անդրկովկասեան ֆաբրիկային պահեստ Թիֆլիսում
Սօլօլակսկայա փող., № 4.

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ՝
ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ մեծ քանակով, միագոյն և նկարներով.
ԱՍԲԷՍՏԻ ԿԱՐՏՕՆ.
ԱՍԲԷՍՏԻ և ՏԱԼԿԻ ՆԱԽՇԵՐ.

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ» ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ միջանցիկ նկարներով, որոնք չեն ձևափոխվում մինչև լինօլէումի վերջնական մաշվելը։

ԼԻՆԿՐՈՒՍՏԱ (յաւիտենական պաստառներ) ռելիէֆ նկարներով զարմանալի իրանց շքեղութեամբ և մեծ խնայողութեամբ։

ՀԱՍՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ աշխարհի ամենալաւ կրկնակօշիկների ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ

(№ 1) 25—13

Զատկական լաւագոյն նուէր

Հ Ա Ս Կ Ե Ր

Մանկական պատկերազարդ ամսագիր

(Չորրորդ տարի)

Ամսագիրը լոյս է տեսնում Թիֆլիսում 32—48 երեսանոց մեծադիր գրքոյկներով նախկին ընդարձակ ծրագրով,
Մշտական աշխատակցութեամբ ՅՈՎ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ և ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

1909 թ. «ՀԱՍԿԵՐԻ» Յաւելուածները լինելու են
2 Մեծադիր պատկեր. 2 Բազմաներկ հէքիաթ. 2 Պատկերազարդ պատմուածք
6 պրակ (32 երեսանոց) «Մանկավարժական գրադարան»

Ընտանեկան կրթութեամբ կարևորագոյն հարցերին նուիրված։ Այս յաւելուածներից արդէն տրված են. 1) Վարդան Մամիկոնեանը Աւարայրի դաշտում—մեծադիր ֆօտոտիպիա, հիմնված նոր հնագիտական հետազօտութիւնների վրա։ 2) Գիւղացին և արջը—հէքիաթ Աթ. Ինկոյեանի, գունաւոր։ Զատկին կուղարկվի 3) Քաջ ճամբորդներ—ճոխ բազմաներկ հէքիաթ։

Բաժանորդագինն է ճանապարհածախսով

Տարեկան . . . 4 ր., առանց յաւելուածների . . . 3 ր.
Պարսկաստանում . . . 4 ր. 50 կ. . . . . . . 3 ր. 50 կ.։

Խմբագրատան հասցէն՝ Թիֆլիս, Բէհբութեան փող., № 25. Тифлисъ, Редакція журнала «АСКЕРЪ» կամ Tiflis (Caucase), Rédaction du journ. «Hasker»

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Կատ. Լիսիցեան

Թիֆլիսում կարելի է գրվել նաև «Գուտտենբերգ» գրախանութում և «Փարոս» կիոսկում, Բագւում՝ «Сотрудникъ» գրախանութում, իսկ Երևանում՝ Սարգիս Օհանջանեանի գրախանութում։

(կ. հ. ու.) 255. 3—1

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն յարգելի

ՀԱՅՍՎԱՃԱՌՆԵՐԻ,

որ Ստաւրօպօլ քաղաքում բացել եմ հացավաճառատուն։

Գլխաւոր նպատակս է մատակարարել Անդրկովկասեան քաղաքներին ամեն տեսակ հացահատիկ և ալիւր թէ տեղից և թէ շրջակայ կայարաններից։

Ալիւրը պատրաստում եմ սեփական ընտիր ցորենից՝ հետևեալ տեսակների—«կրուպչատկա», «սէյանկա» և «բաղմօլ»։

Հետաքրքրվողներին իսկոյն ուղարկում եմ նմուշները՝ միաժամանակ նշանակելով և գները։

Գների զգալի փոփոխութեան ժամանակ կլիէնտներին յայտնվում է հեռագրով։

Խնդրում եմ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի ապրանք ես գնում եմ առաջին ձեռքից այնպէս որ այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս ինձ վաճառել ուրիշներին ամենանորմալ գներով։

Յուսով եմ, որ յարգելի վաճառականները անուշադիր չեն թողնի իմ ֆիրման։

Պատուէրները կը կատարվեն կարելոյն չափ շտապով, ամենայն ճշտութեամբ և բարեխղճօրէն։

Թղթակցութիւնները հայերէն և ռուսերէն լեզուներով։

Յարգանքով՝ Մ. Յ. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ

Հասցէ՝ Նամակի համար. Ставрополь-губ., М. А. Фалакянцу, почт. ящ. № 48.
Հեռագրի համար. Ставрополь.-губ., Фалакянцу.

(2.) 50—31